

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра фізичної географії та геоекології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник декана
з навчальної роботи
« 2 » грудня 2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЛАНДШАФТОЗНАВСТВО

для студентів

галузь знань 10 природничі науки
спеціальність 106 – Географія
освітній рівень бакалавр
освітня програма Геоморфологія та природничий туризм
вид дисципліни обов'язкова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2019/2020
Семестр	4
Кількість кредитів ECTS	3
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладач:

Михайленко Олена Вікторівна, кандидат географічних наук, доцент,
доцент кафедри фізичної географії та геоекології

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__»__
20__р.

підпис ПІБ

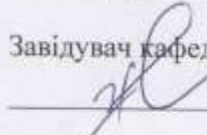
на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__»__
20__р.

КИЇВ – 2019

Розробник: Михайленко Олена Вікторівна, кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри фізичної географії та геоекології

ЗАТВЕРДЖЕНО

Завідувач кафедри

 проф. Гродзинський М.Д.

Протокол № 1 від «4» вересня 2019р.

Схвалено науково - методичною комісією географічного факультету

Протокол № 6 від «1» листопада 2019 р.

Голова науково-методичної комісії проф. Запотоцький С.П.

«1» листопада 2019р.

ВСТУП

1. Мета дисципліни: формування у студентів здатності коректно і творчо розв'язувати типові й складні спеціалізовано-наукові задачі ландшафтознавства (вивчення екологічних й історичних передумов та закономірностей поширення геосистем) та практичні проблеми предметної області (охорони й збереження ландшафтного різноманіття) у професійній діяльності. А також розуміння можливостей застосування сучасних теоретико-методичних засад ландшафтознавства до пізнання й збереження ландшафтного різноманіття, зокрема, й за умов недостатності інформації.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. знати ключові положення теоретичних засад дисциплін фізико-географічного циклу, що викладаються впродовж I-III-го семестрів (геологія, метеорологія, гідрологія та океанологія, ґрунтознавство, біогеографія, геоморфологія, основи геоєкології, фізична географія материків та океанів тощо);
2. вміти застосовувати принципи, підходи й методи пізнання фізико-географічної організації територій й простору буття ландшафтів;
3. володіти методиками географічного аналізу й синтезу, базовими знаннями з картування територій, методами статистичного й математичного аналізу;
4. володіти інструментарієм пошуку ландшафтознавчої інформації та даних в різноманітних інформаційних джерелах

3. Анотація навчальної дисципліни: Висвітлюється коло теоретичних та прикладних проблем, які розробляє сучасне ландшафтознавство, а також на розгляд змісту і підходів його окремих напрямів – наукових (геофізика, геохімія, естетика ландшафту, культурне, історичне, антропогенне ландшафтознавство тощо) і прикладних (ландшафтне обґрунтування територіального планування, проектів природокористування, екологічна експертиза та аудит, екологічний менеджмент тощо). Розглядаються особливості стану, структури, динаміки та еволюції ландшафтних комплексів, що сформувалися на земній поверхні, як природних, так і антропогенних, їх головні властивості, процеси, що в них протікають тощо, а також методи і методика сучасних ландшафтознавчих досліджень.

Навчальна дисципліна «Ландшафтознавство» є однією з складових комплексної підготовки освітньо-професійної програми «Геоморфологія та природничий туризм» спеціальності 106-«Географія»

4. Завдання: забезпечити набуття студентами загальних та фахових компетентностей, зокрема, здатності до:

- критичного географічного мислення, аналізу і синтезу ландшафтознавчої інформації (ЗК - 4);

- використання інформаційних технологій для пошуку об'єктно-предметної ландшафтознавчої інформації (ЗК – 8);
- застосовувати знання і розуміння основних характеристик, процесів, історії розвитку і складу географічної оболонки, зокрема, ландшафтної сфери (ФК – 1);
- аналізувати склад і будову сфер географічної оболонки на різних просторово-часових рівнях дослідження (ФК – 5);
- доцільно і критично використовувати ландшафтознавчі поняття, концепції, парадигми, теорії, ідеї, принципи для пояснення явищ і процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, державному, локальному) (ФК - 7).

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1	2	3	4	5
1.1	об'єкт і предмет ландшафтознавства	лекція, практичне заняття	Тестування, виконання творчих аналітичних робіт, МКР, іспит	5%
1.2	принципи і фактори ландшафтної диференціації земної поверхні	лекція, практичне заняття		5%
1.3	системи таксономічних одиниць регіональних та типологічних ландшафтних комплексів	лекція, практичне заняття		5%
1.4.	методи вивчення ландшафтів	лекція, практичне заняття		5%
1.5	особливості і види динаміки ландшафту	лекція, практичне заняття, аналітична робота		5%
1.6	різновиди варіантів ландшафтної сфери	лекція, семінар		5%
1.7	наслідки антропогенного впливу на сучасні ландшафти	лекція, семінар		5%
1.8	особливості ландшафтного підходу в оптимізації взаємодії природи і суспільства	лекція, семінар		5%

2.1	отримувати з описів пунктів спостережень фацій та урочищ інформацію, необхідну для побудови ландшафтних карт та розрахунків основних параметрів геомасової та геогоризонтної структур ландшафтів	<i>практичне заняття, аналітична робота</i>	<i>Тестування, виконання творчих аналітичних робіт, іспит</i>	<i>до 40%</i>
2.2	встановлювати взаємозв'язки між компонентами природних та природно-антропогенних комплексів та відображати такі взаємозв'язки під час ландшафтного профілювання території	<i>практичне заняття,</i>		
2.3	складати карти ландшафтних територіальних структур	<i>практичне заняття,</i>		
3.	здатність до командної роботи і міжособистісної комунікації в процесі ландшафтного аналізу за допомогою ГІС-інструментарію та пошуку компромісних рішень	<i>практичне заняття</i>	<i>Виконання творчих групових робіт, дискусія</i>	<i>до 10%</i>
4.	при аналізі передумов й стану ландшафтного різноманіття та прийнятті рішень в зв'язку з пізнанням та конструктивним використанням ландшафтознавчої інформації для організації простору буття; розумінні значення достовірної ландшафтознавчої інформації в прийнятті управлінських рішень, зокрема в розбудові екомереж й ландшафтному плануванні	<i>практичне заняття, дискусія, вирішення конкретних задач та ситуацій</i>	<i>виконання творчих аналітично-розрахункових робіт, дискурс, іспит.</i>	<i>до 10%</i>

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни (код)	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	1.7	1.8	2.1	2.2	2.3	3	4
	Програмні результати навчання (назва)												
ПРН 6. Визначати основні характеристики, процеси, історію і склад географічної оболонки та її компонентів.									+	+	+		
ПРН 7. Застосовувати моделі, методи і дані природничих і суспільних наук, інформаційних технологій тощо при	+	+	+	+	+	+	+	+					

Умови допуску до іспиту: рекомендований мінімум для допуску - 36 балів. Для студентів, які набрали сумарно менше від 36 балів (рекомендований мінімум) кількість, обов'язковою умовою для отримання допуску до іспиту є написання рефератів за питаннями пропущених чи недостатньо засвоєних тем.

Підсумкове оцінювання у формі іспиту проводиться в письмовому форматі. Максимальна кількість балів під час іспиту – 40, мінімальна кількість балів, що додаються до семестрових – 24 (60% максимальної кількості балів, відведених на іспит).

При простому розрахунку отримаємо:

	Змістовий модуль1	Змістовий модуль2	іспит	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	18	18	24	60
Максимум	30	30	40	100

Загалом, формування оцінки спирається на «Положення про організацію освітнього процесу у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка», введеного в дію наказом № 716-32 від 31 серпня 2018 року.

7.2. Шкала відповідності

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ n/n	Назва лекції	Кількість годин			
		лекції	семінари / практичн	самостій -на	
Змістовий модуль 1 ЛАНДШАФТНА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ГЕОГРАФІЧНОЇ ОБОЛОНКИ					

1	Вступ до курсу. Ландшафтознавство як наука. Історія, сучасний стан та перспективи розвитку ландшафтознавчих досліджень.	4		8
2	Ландшафтна сфера як частина географічної оболонки. Регіональна і локальна диференціація ландшафтної сфери.	2		10
3	Ландшафт як просторово-часовий феномен.	4	6	12
4	Класифікація ландшафтів і ландшафтознавче районування.	2	2	8
<i>Підсумкова контрольна робота 1</i>				2
Змістовий модуль 2 ЛЮДИНА ТА ЛАНДШАФТИ				
5	Ландшафти, змінені людською діяльністю.	6	4	6
6	Основні наукові напрями дослідження ландшафту та основні напрями практичного застосування ландшафтознавства.	6		6
<i>Підсумкова модульна контрольна робота</i>				2
ВСЬОГО		24	12	54

Загальний обсяг – 90 год., в тому числі:

лекції – 24 год.

семінари / практичні заняття (для однієї академічної групи) – 12 год.

самостійна робота – 54 год.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Беручашвили Н.Л. Методы комплексных физико-географических исследований: Учебное пособие / Н.Л. Беручашвили, В.К. Жучкова. – М.: Изд-во Московского ун-та, 1997. – 320 с.

2. Геренчук К.І. Польові географічні дослідження: Навчальний посібник / К.І. Геренчук, Е.М. Раковська, О.Г. Топчієв. – Київ: Вища школа, 1975. – 246 с.

3. Гродзинський М.Д. Ландшафтознавство: Навчальний посібник / М.Д. Гродзинський, О.В. Михайленко; КНУТШ. – Київ: Київський університет, 2008. – 320 с.

4. Гродзинський М.Д. Основи ландшафтної екології: Підручник / М.Д. Гродзинський. – Київ: Либідь, 1993. – 224 с.

5. Гродзинський М.Д. Пізнання ландшафту: місце і простір: Монографія: У 2-х т. / М.Д. Гродзинський; КНУТШ. – Київ: РВЦ Київський університет, 2005. – Т.1. – 2005. – 431 с.

6. Гродзинський М.Д. Пізнання ландшафту: місце і простір: Монографія: У 2-х т. / М.Д. Гродзинський; КНУТШ. – Київ: РВЦ Київський університет, 2005. – Т.2. – 2005. – 504 с.

7. Денисик Г.І. Регіональне антропогенне ландшафтознавство: Монографія / Г.І.Денисик, О.В. Тімець. – Вінниця: Едельвейс і К, 2010. – 168 с.

8. Исаченко А.Г. Ландшафтоведение и физико-географическое районирование: Учебник / А.Г. Исаченко. – Москва: Высшая школа, 1991. – 365 с.

Додаткова:

1. Антипов А.Н. Ландшафтное планирование: принципы, методы, европейский и российский опыт: Монография / А.Н. Антипов, А.В. Дроздов, В.В. Кравченко и др. – Иркутск: Изд-во Института географии СО РАН, 2002. – 141 с.

2. Арманд Д.Л. Наука о ландшафте. – М.: Мысль, 1975. – 287 с.

3. Багров М.В., Боков В.О., Черваньов І.Г. Землезнавство. – К.: Либідь, 2000. – 464 с.

4. Беручашвили Н.Л. Геофизика ландшафта: Учебное пособие / Н.Л. Беручашвили. – М.: Высшая школа, 1990. – 287 с.

5. Беручашвили Н.Л. Этология ландшафта и картографирование состояний природной среды. – Тбилиси: Изд-во Тбилисского ун-та, 1989. – 186 с.

6. Видина А.А. Методические указания по полевым крупномасштабным исследованиям. – М., 1962. – 147 с.

7. Демек Я. Теория систем и изучение ландшафта. – М.: Прогресс, 1977. – 222 с.

8. Веклич М.Ф. Основы палеоландшафтоведения: Учебник / М.Ф. Веклич. – К.: Наукова думка, 1990. – 189 с.

9. Геоэкологические принципы проектирования природно-технических геосистем: Сборник АН СССР / Отв. ред. Т.Д. Александрова. – М.: Изд-во Ин-та географии АН СССР, 1987. – 322 с.

10. Глазовская М.А. Геохимия природных и техногенных ландшафтов СССР. – М.: Высшая школа, 1978. – 328 с.

11. Городские ландшафты (вопросы теории и практики) / Ф.В. Тарасов // Вопросы географии. – 1977. – Вып. 106. – С. 58 – 64.

12. Гродзинський М.Д. Естетика ландшафту: Навчальний посібник / М.Д. Гродзинський, О.В. Михайленко; КНУТШ. – К.: РВЦ Київський університет, 2005. – 183 с.

13. Денисик Г.І. Антропогенні ландшафти Правобережної України: Монографія / Г.І. Денисик. – Вінниця: Арбат, 1998. – 292 с.

14. Дьяконов К.Н. Экологическое проектирование и экспертиза: Учебник / К.Н. Дьяконов, А.В. Дончева. – М.: Аспект-Пресс, 2005. – 348 с.

15. Екологічний менеджмент: Навчальний посібник / За ред. В.Ф.Семенова, О.Л. Михалюк. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 407 с.

16. Исаченко А.Г. Методы прикладных ландшафтных исследований. – Л., 1980. – 222 с.
17. Исаченко А.Г. Развитие географических идей. – М., 1971. – 416 с.
18. Исаченко А.Г. Теория и методология географической науки: Учеб. пособие для вузов. М.: Академия, 2004. – 400 с.
19. Жекулин В.С. Историческая география ландшафтов: Учебник / В.С. Жекулин. – Л., 1972. – 228 с.
20. Калесник С.В. Общие географические закономерности Земли. – М.: Мысль, 1970. – 283 с.
21. Крауклис А.А. Проблемы экспериментального ландшафтоведения. – Новосибирск, 1979. – 232 с.
22. Ландшафтное планирование: принципы, методы, европейский и российский опыт. – Иркутск: Изд-во Института географии СО РАН, 2002. – 141 с.
23. Макунина Г.С. Методы полевых физико-географических исследований. Структура и динамика ландшафта: Учебно-методическое пособие. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1987. – 140 с.
24. Мамай И.И. Динамика ландшафтов (методика изучения). – М.: Изд-во МГУ, 1992. – 168 с.
25. Маринич О.М. Фізична географія України: Підручник / О.М. Маринич, П.Г. Шищенко. – К.: Знання, 2005. – 511 с.
26. Марцинкевич Г.И., Клищунова Н.К., Мотузко А.Н. Основы ландшафтоведения. – Мн.: Выш.шк., 1986. – 206 с.
27. Марцинкевич Г.И. Общее ландшафтоведение: Практикум для студентов географического факультета специальности G 310201 «География» / Г.И. Марцинкевич, И.И. Счастливая. – Минск: БГУ, 2003. – 100 с.
28. Мельник А.В., Міллер Г.П. Ландшафтний моніторинг. – К., 1993. – 152 с.
29. Методика ландшафтно-геофизических исследований и картографирования состояний природно-территориальных комплексов: Материалы полевой школы семинара по изучению состояний геосистем. – Тбилиси: Изд-во Тбилисского ун-та, 1983. – 199 с.
30. Міллер Г.П. Ландшафтознавство: теорія і практика: Навчальний посібник / Г.П. Міллер, В.М. Петлін, А.В. Мельник; МОНУ. ЛНУ ім. І.Франка. – Львів: Львівський національний університет ім. І.Франка, 2002. – 172 с.
31. Мильков Ф.Н. Общее землеведение. – М.: Высшая школа, 1990. – 336 с.
32. Мильков Ф.Н. Человек и ландшафты. Очерки антропогенного ландшафтоведения: Монография / Ф.Н. Мильков. – М.: Мысль, 1973. – 223 с.
33. Мильков Ф.Н. Физическая география: учение о ландшафте, географическая зональность / Ф.Н. Мильков. – Воронеж: Изд-во Воронежского ун-та, 1986. – 224 с.
34. Нееф Э. Теоретические основы ландшафтоведения. – М.: Прогресс, 1974. – 220 с.

35. Николаев В.А. Проблемы регионального ландшафтоведения. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1979. – 160 с.
36. Пашенко В.М. Методологія постнекласичного ландшафтознавства. – К.: Б.в., 1999. – 283 с.
37. Перельман А.И. Геохимия ландшафта: Учебник / А.И. Перельман, Н.С. Касимов. – М., 1999. – 610 с.
38. Петлін В.М. Конструктивне ландшафтознавство: Монографія / В.М. Петлін. – Львів : Львівський національний університет ім. І.Франка, 2006. – 358 с.
39. Петлін В.М. Прикладне ландшафтознавство: Навчальний посібник / В.М. Петлін. – Київ: Вид-во Ін-ту системних досліджень освіти, 1993. – 92 с.
40. Петлін В.М. Концепції сучасного ландшафтознавства / В. М. Петлін. - Львів : ВЦ ЛНУ імені Івана Франка, 2006. – 351 с.
41. Позаченюк Е.А. Экологическая экспертиза: природно-хозяйственные системы: Монография / Е.А. Позаченюк. – Симферополь: Таврический экологический институт, 2003. – 405 с.
42. Романчук С.П. Історичне ландшафтознавство: Теоретико-методологічні засади та методика антропогенно-ландшафтних реконструкцій давнього природокористування / С.П. Романчук; Київський ун-т імені Тараса Шевченка. – К.: РВЦ Київський університет, 1998. – 146 с.
43. Солнцев В.Н. Системная организация ландшафтов.– М.,1981. – 240 с.
44. Сочава В.Б. Введение в учение о геосистемах. – Новосибирск, 1978. – 319 с.
45. Сычева А.В. Ландшафтная архитектура: Учебное пособие / А.В. Сычева. – М.: Оникс 21 век, 2004. – 113 с.
46. Техногенный ландшафт, его содержание и структура / В.И. Федотов, В.Н. Двуреченский // Вопросы географии. – 1977. – Вып. 106. – С. 65–82.
47. Шевчук В.Я. Екологічний аудит: Підручник / В.Я. Шевчук, Ю.М. Саталкін, В.М. Навроцький– К.: Вища школа, 2000. – 344 с.
48. Шищенко П.Г. Прикладная физическая география. – К.: Вища школа, 1988. – 192 с.
49. Шищенко П.Г. Принципы и методы ландшафтного анализа в региональном проектировании. – К.: Фитосоциоцентр, 1999. – 283 с.
50. Шубаев Л.П. Общее землеведение. – М.: Высшая школа,1977. – 455 с.
51. Физическая география материков и океанов / Ю.Г. Ермаков, Г.М. Игнатьев, Л.И. Куракова и др.; Под общей ред. А.М. Рябчикова. – М.: Высшая школа, 1988. – 588 с.
52. Функциональная организация и управление в антропогенных ландшафтах / В.И. Булатов // Вопросы географии. – 1977. – Вып. 106. – С. 44 – 53.

Інформаційні ресурси Інтернет:

1. Закон України від 25.06.1991 р. № 1264–ХІІ "Про охорону навколишнього природного середовища" // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1991, № 41, ст. 546. – [Електронний ресурс]. Режим доступу:

<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/про%20охорону%20навколишнього%20природного%20середовища>

2. Європейська ландшафтна конвенція [Електронний ресурс]:
(Законодавство України). – Режим доступу:

http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_154